La Opera Română din Cluj-Napoca, „Nabucco” de Verdi

(Costin Popa – 26 februarie 2012)

Am rămas stupefiat când pe pagina de Internet cu programul lunii februarie la Opera Națională Română din Cluj-Napoca am citit „Alexander Hausvater – Nabucco '12”. Ia uite, domnule, „Nabucco” nu mai e de Verdi, ci de Hausvater! Vorba Marelui Inchizitor din „Don Carlos”: „Sacrilegio infame!”. Sigur că redenumind spectacolul – '12 vine, desigur, de la anul 2012 – reputatul regizor crede că primește și dreptul de paternitate asupra opusului. Sau poate editorii website-ului consideră așa.

„Sacrilegio infame!”. Orice ar dori unii sau alții, „Nabucco” rămâne de Verdi și numele lui Verdi trebuie să preceadă titlul, chiar dacă autorul concepției producției este altul.

Așadar, după controversatul, ca să nu spun hulitul, „Trubadur” bucureștean, regizorul și-a încercat din nou forțele și imaginația în teatrul liric. Într-adevăr, puterile și ideatica lui Hausvater sunt fără granițe. „Nabucco '12” le iradiază. Rareori se distinge pe o scenă o asemenea bogăție de evenimente, o asemenea împreunare de planuri, o asemenea diversitate de mișcare. Regizorul are oroare de stagnări și, chiar cu riscul distragerii atenției, propune continuu acțiuni în subsidiarul firului tramei. Luminile și proiecțiile dinamice pe fundal (light design/video, Lucian Moga) îi sunt aliați de nădejde. Simetriile în atitudini, în deplasările prin platou și în gestualitate sunt refuzate apriori. Spectacolul curge și, între tablouri, rugăciunile monodice ale cantorilor evrei fac legăturile, întrețin atmosfera. Ca întotdeauna, Hausvater se ajută de o armată de balerini (coregrafia Jakab Melinda), figuranți, plus 11 actori, șase copii... Populează o scenă care nu arată niciun moment sărăcită.

Derapaje și aberații

În toată această dimensiune gigantescă pe care o conferă producției, purtat pe aripile incontestabilului său talent, impulsionat de fantezie, exploatându-și inventivitatea, regizorul scapă frâiele. În „Nabucco '12”, prima parte mi s-a părut mai echilibrată. Apoi, abundența copleșește și duce la rezolvări derapante. Mă gândesc la dansatorul – mim (Daniel Moga) care comentează permanent acțiunea (aveam oare nevoie?), la balerinii (!?) care dublează duetul Abigaille–Nabucco din actul al III-lea, la acrobata la trapez (!?) care însoțește Profeția lui Zaccaria din finalul aceleiași scene. Nu sunt nici măcar pleonasme, ci găselnițe aiuritoare. Cred că Hausvater a tras, totuși, ceva învățăminte din spectacolul cu „Trubadurul”, dar nu pe de-a-ntregul.

Mai grav mi se pare faptul că regizorul, sedus – este evident – de tempii verdieni, oricare ar fi ei, se simte inspirat și chiar dator să-i exploateze. Numai că o face într-un sens aberant, prin mișcare dansantă ritmată cvasi-modernă, cu sacrificarea substanței dramaturgice venite din muzică. Pilde sunt peste tot, dar cele mai mari absurdități sunt pe corul leviților ce urmează rugăciunii lui Zaccaria din actul secund, apoi prin dansul cu Tora pe sonurile din celebrul cor al sclavilor sau prin mișcările aproape hilare ale fidelilor lui Nabucco pe cabaletta acestuia ce urmează ariei „Dio di Giuda”. Nu orice Allegro înseamnă dans. Datoria oricărui regizor este să oficieze pe altarul

compozitorului, să-i pătrundă esențele derivate din portativ, să servească textul îngemănat cu muzica, nu să profite de ritmuri într-o direcție aproape peiorativă. Îl iubește Hausvater din tot sufletul pe Verdi? Mărturisesc că uneori mă îndoiesc.

Tranșe de istorie

Producția cu „Nabucco '12" este o extinsă istorie a poporului evreu, din antichitate până în veacul trecut, pornind de la întâmplările descrise în libretul lui Temistocle Solera, trecând prin Holocaust și ajungând până la Independența Israelului din anul 1948. Originala viziune se susține și autorul ei o decupează în veridice tranșe de viață, desigur, în cheie modernă. Atmosfera este foarte bine redată, cărțile și simbolurile sacre nu lipsesc – Tora, Menora (n-am înțeles de ce are nouă brațe în loc de șapte) –, ritualurile sunt la locurile lor. Nu lipsesc deportații care intră în camerele de gazare (publicul a sancționat timid nuditatea lor) iar finalul aduce bucuria generală.

Universul lui Hausvater este nelimitat. Își ia libertăți simbolice, chipul lui Nabucco este inițial al unui dictator care colapsează nu prin trăznet ci sub imperiul scrierilor sfinte, detenția sa se face în cămașă de forță iar Abigaille se sinucide, în chip de teroristă, detonându-și centura cu explozibili. Sunt extrapolări care funcționează în context.

Foarte important și realizat mi s-a părut lucrul cu artiștii-cântăreți. Regizorul i-a însuflețit, mișcările și gesturile au fost convingătoare, personalizarea eroilor, puternică.

Decorurile (Dobre-Kóthay Judit) sunt simple și schematice dar performera este autoarea costumelor, Viorica Petrovici, proaspăt nominalizată la Premiile César. Într-o asemenea varietate de personaje, sacerdoți, războinici, oameni din popor etc., creatoarea a desenat o multitudine de costume care nu seamănă unul cu altul, specifice locurilor. Un efort maxim, remarcat prin detalii, plastică a culorilor, totul de la simplu la extravagant.

Bună interpretare muzicală

În plan muzical și nu numai, dirijorul Adrian Morar a fost campionul absolut şi fără reproş al serii. A oferit o lectură coerentă, subtilă, cu tempi corecţi extraşi din marea tradiţie de interpretare a opusului. Corul și Orchestra Operei Naționale Române din Cluj-Napoca l-au urmat îndeaproape şi au cântat admirabil. Publicul a simțit și a acordat baghetei cele mai susținute ovații. La polul opus au venit contestările vocale către regizor.

Balansând între plusuri și minusuri, distribuția a fost echilibrată și îi amintesc aici pe baritonul Fülöp Martin (Nabucco), soprana Madeleine Pascu (Abigaille), basul Călin Cozma (care l-a înlocuit în rolul Zaccaria, pe parcurs, pe Sorin Dragoş Drăniceanu, aflat în clară indispoziție vocală), mezzosoprana Iulia Merca (Fenena), tenorul Sorin Lupu (Ismaele).

Și, sigur, a venit bis-ul, atât de intens mediatizat. Corul „Va, pensiero" a fost reluat, după ultimul acord din partitură, de soliști, cor și de... publicul căruia i s-au aruncat de la balcon fluturași tricolori cu textul în limba română, în timp ce în sală unduiau drapele naționale. Superbă atmosferă însuflețitoare! În stradă, se desfăşurau protestele acelor zile. Trimiterile au fost evidente, mai ales când, la aplauze, merituosul dirijor al corului, Corneliu Felecan, a apărut în halat de medic şi cu stetoscopul după gât. Una peste alta, un veritabil „colpo di teatro" cu adânci semnificații.

Cu toate scăderile, „Nabucco '12" la Cluj-Napoca rămâne o producție importantă. Va ține ea afișul, convingând publicul de virtuți și invitându-l la critică? Vom vedea. Vizionând înregistrarea premierei din ianuarie, mi s-a întărit convingerea că Alexander Hausvater este un însemnat gânditor al scenei care, din prea multă efervescență și transpunere prea masivă a ideilor, trece pe lângă mari producții. Aceeași senzație am avut-o și la „Trubadurul", și la „Nabucco". Să așteptăm esențializarea.